

Els drets culturals com a fonament del desenvolupament humà

Publicat per [Interacció](#) [1] el 19/10/2010 - 09:23 | Última modificació: 04/08/2026 - 07:40

Aquest volum recull les ponències del **Diàleg sobre Drets Culturals i Desenvolupament Humà**, celebrat en el marc del Fòrum Universal de les Cultures de Barcelona 2004, un moment en què començava a consolidar-se internacionalment una idea que avui sembla assumida però que aleshores encara era objecte de disputa: la cultura no és només un resultat del desenvolupament, sinó una de les seves condicions. El llibre constitueix una obra coral de més de vuitanta especialistes de tots els continents i esdevé un dels primers grans intents d'articular els drets culturals amb el paradigma del desenvolupament humà impulsat pel PNUD.

La tesi que travessa pràcticament totes les aportacions és que els drets culturals no poden continuar ocupant una posició marginal dins del sistema internacional dels drets humans. Els autors rebutgen entendre la cultura com un àmbit secundari o merament simbòlic i la presenten com una dimensió constitutiva de la dignitat humana, de la llibertat i de la capacitat efectiva de les persones per desenvolupar els seus projectes de vida. La cultura deixa de ser només patrimoni o producció artística per convertir-se en l'espai on les persones construeixen identitat, reconeixement, participació i sentit.

? Els drets culturals deixen d'entendre la cultura com un sector específic i la situen com una dimensió essencial del desenvolupament humà.

El volum parteix d'una constatació important. Els drets culturals són presents des de la Declaració Universal dels Drets Humans i del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, però han estat històricament els menys desenvolupats doctrinalment i políticament. Bona part de les intervencions intenten precisament aclarir-ne el contingut jurídic i mostrar que no constitueixen una "tercera generació" de drets, sinó una dimensió inseparable de tots els drets humans. Aquesta idea apareix especialment desenvolupada en la contribució de Stephen Marks, que insisteix que els drets culturals protegeixen el desenvolupament del potencial humà i que mai no poden utilitzar-se per justificar vulneracions d'altres drets humans.

Una segona línia argumental consisteix a vincular els drets culturals amb el desenvolupament humà. Les aportacions dialoguen constantment amb l'Informe sobre Desenvolupament Humà 2004 del PNUD, dedicat a la llibertat cultural. El desenvolupament deixa de mesurar-se únicament mitjançant indicadors econòmics per incorporar la possibilitat real que les persones participin en la vida cultural, desenvolupin les seves identitats i puguin expressar-les en condicions de llibertat. La llibertat cultural es presenta alhora com una finalitat del

desenvolupament i com una condició perquè aquest sigui sostenible.

Aquest desplaçament conceptual obliga també a revisar les polítiques culturals. Diversos autors sostenen que la protecció jurídica dels drets culturals és insuficient si no va acompanyada de polítiques públiques capaces de crear les condicions materials perquè aquests drets puguin exercir-se. L'accés a la cultura, la participació, l'educació, la diversitat lingüística, la creativitat o la protecció del patrimoni deixen de ser programes sectorials per convertir-se en responsabilitats públiques vinculades als drets humans.

En aquest sentit, George Yúdice defensa que les polítiques culturals han de superar una concepció restringida centrada exclusivament en les belles arts, el folklore o el patrimoni monumental. Argumenta que la cultura ha d'entendre's com un sistema molt més ampli, que inclou les indústries culturals, les pràctiques quotidianes, la participació ciutadana i les economies creatives. Aquesta ampliació exigeix governs capaços d'articular administracions, societat civil, organismes internacionals i cooperació internacional dins d'una mateixa estratègia pública.

Una aportació especialment rellevant és la preocupació per construir indicadors. El llibre sosté que el reconeixement polític dels drets culturals depèn també de la capacitat de demostrar la seva contribució al desenvolupament. Per aquest motiu apareixen nombroses reflexions sobre la necessitat de desenvolupar sistemes d'indicadors que permetin mesurar les relacions entre cultura, qualitat de vida, cohesió social, economia i democràcia. Aquesta preocupació obre bona part dels debats que marcaran les polítiques culturals internacionals les properes dècades.

El volum també dedica una atenció considerable a la diversitat cultural. Els autors coincideixen que la defensa de la diversitat constitueix una exigència democràtica, però rebutgen qualsevol interpretació relativista segons la qual les pràctiques culturals podrien situar-se per damunt dels drets humans. La diversitat cultural només és legítima quan reforça la llibertat, la igualtat i la dignitat de les persones. Aquest equilibri entre universalitat dels drets humans i pluralitat cultural esdevé un dels fils conductors de l'obra.

Des d'una perspectiva actual, el llibre impressiona pel seu caràcter fundacional. Moltes de les qüestions que avui formen part del llenguatge habitual de les polítiques culturals internacionals ja hi apareixen formulades: els drets culturals, la governança cultural, els indicadors culturals, la cultura com a quart pilar del desenvolupament, la transversalitat de la cultura, la cooperació cultural o la necessitat d'enfortir les polítiques públiques. En aquest sentit, el volum permet comprendre els orígens intel·lectuals d'un debat que posteriorment cristal·litzarà en la Convenció de la Unesco sobre la Diversitat de les Expressions Culturals (2005), l'Agenda 21 de la Cultura i els treballs de la Relatoria Especial de Nacions Unides sobre drets culturals.

Al mateix temps, el llibre conserva alguns trets propis del seu moment històric. La confiança en la cooperació internacional, en els grans consensos multilaterals i en la construcció progressiva d'una arquitectura global de drets respon al clima polític de començaments dels anys 2000. Les aportacions són molt desiguals en profunditat i en enfocament, fet inevitable en una obra que recull intervencions d'un congrés. Això fa que el volum funcioni millor com a cartografia d'un camp emergent que no pas com un tractat sistemàtic sobre els drets culturals.

Malgrat aquesta heterogeneïtat, el seu valor continua essent considerable. No ofereix una teoria única dels drets culturals, sinó el registre d'un moment en què aquest llenguatge començava a consolidar-se internacionalment. Llegit avui, permet entendre que moltes discussions contemporànies sobre participació cultural, desenvolupament sostenible o valor públic de la cultura tenen les seves arrels en aquest esforç col·lectiu per situar la cultura dins del nucli dels drets humans. (n. de l'e., 2026)

Referència

Agencia Española de Cooperación Internacional. (2006). *Derechos culturales y desarrollo humano: Publicación de textos del diálogo del Fórum Universal de las Culturas de Barcelona 2004*. AECI.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Llibre

Categories: Recursos i publicacions

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: valor públic de la cultura

Etiquetes: polítiques culturals

Etiquetes: internacionalització cultural

Etiquetes: pensament cultural

- [3]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2010/drets-culturals>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/derechos-culturales-y-desarrollo-humano-publicacion-de-textos-del-dialogo-del-forum-universal-de-las-culturas-de-barcelona-2004-0.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/6705>